

Waarom het beeld van ontlezing onder jongeren niet volledig klopt

12.9.2026 - | Radboud Universiteit

Zijn jongeren in Nederland werkelijk massaal afgehaakt als lezers? Wie afgaat op het heersende beeld, zou het bijna denken. Maar in zijn onlangs verschenen boek 'De spagaat: Jonge lezers in tijden van ontlezing' schetst Jeroen Dera, letterkundige aan de Radboud Universiteit, een ander en genuanceerder beeld. 'Meer 15-jarigen noemen lezen als hobby dan voetbal.'

Jongeren die geen boek meer aanraken en alleen maar naar hun smartphone staren: het is een hardnekkig beeld, maar volgens Jeroen Dera klopt het niet. 'Er is eigenlijk sprake van drie spagaten', legt hij uit. 'Allereerst bestaat er negatieve beeldvorming over lezen onder jongeren, terwijl blijkt dat er toch veel jongeren zijn die graag lezen.'

De cijfers ondersteunen dat. Van de jongeren tussen 12 en 25 jaar zegt ongeveer 40 procent lezen niet leuk te vinden en het daarom niet te doen. 'Dat is dus de minderheid', stelt Dera. 'Onder bovenbouwleerlingen havo en vwo zegt zelfs ongeveer twee derde méér boeken te willen lezen dan ze nu doen. Bovendien noemen meer 15-jarigen lezen als hobby (18 procent) dan voetbal (17 procent), zo blijkt uit verschillende vragenlijstonderzoeken. Dat is een opvallend gegeven.'

Boek én smartphone

Toch ontkent Dera de ontlezing niet. 'Jongeren lezen minder én ze lezen minder goed. Daar moeten we zeker iets mee. Maar we doen jongeren écht tekort als we stellen dat ze niet willen lezen en lezen massaal stom vinden.'

Een belangrijke verklaring voor dat negatieve beeld ligt volgens hem in de wereld waarin jongeren opgroeien. 'Dat is de tweede spagaat: bij hen lopen digitaal en fysiek voortdurend door elkaar - met gevolgen voor hun aandachtsspanne. Jongeren hebben in de ene hand een boek en in de andere hun smartphone. Online, met name op TikTok, wordt het fysieke boek gevierd, maar zelfs *tijdens* het fysieke lezen grijpen tieners ook snel naar digitale vormen van tekst.'

Juist dankzij de online wereld heeft lezen aan populariteit gewonnen. Rond 2020 ontstond op TikTok #BookTok, een community waarin jongeren video's over hun leeservaringen delen. 'Daardoor raakte lezen enorm in de mode onder een bepaalde groep jongeren.' Dera waarschuwt er wel voor dat #BookTok vooral jongeren bereikt die al graag lezen, met name meisjes. 'Dat maakt #BookTok daarom niet dé oplossing voor het leesprobleem.'

Tegelijkertijd constateert Dera dat zelfs jongeren die vaak en veel lezen steeds meer moeite hebben met concentreren. Toch gebruiken sommige jongeren opvallend genoeg juist boeken om aan hun smartphone te ontsnappen. 'Ze zeggen: "Ik wil me beter kunnen concentreren en daarom lees ik." Ze leggen bewust hun smartphone weg, plannen leestijd in of bezoeken Silent Reading Clubs, waar mensen samen een uur in stilte lezen. Zo proberen ze zich te wapenen tegen de constante prikkels van apps.'

Aansluiting met literatuuronderwijs

De derde spagaat bevindt zich volgens Dera op middelbare scholen. Zo sluit het literatuuronderwijs niet altijd aan bij wat jongeren in hun vrije tijd lezen en online tegenkomen. 'Dat betekent niet dat scholen hun bestaande literatuuronderwijs moeten loslaten. Integendeel: het blijft noodzakelijk dat jongeren leren om complexe teksten te lezen die ze zelf niet zouden kiezen. Dat is simpelweg nodig voor hun taal- en wereldbeeldontwikkeling.'

Wel kunnen docenten volgens Dera vaker een brug slaan naar de leefwereld van leerlingen, bijvoorbeeld door #BookTok in de les te bespreken. 'Waarom worden video's waarin lezers huilend vertellen hoe een passage uit een boek hen raakte zo populair? En wat zeggen reacties daarop over de manier waarop jongeren literatuur waarderen? Zulke vragen kunnen het literatuuronderwijs veel interessanter en eigentijds maken.'

Als voorbeeld noemt hij gedichten die vorig jaar op TikTok werden gedeeld na de moord op de zeventienjarige Lisa uit Abcoude. 'Ook de stadsdichter van Amsterdam, Ellen Deckwitz, schreef een gedicht over Lisa. Door zulke teksten naast elkaar te leggen, kun je als docent de literatuurwereld met de online wereld van leerlingen verbinden. Daarvoor moet je wel weten wat er op platforms als TikTok gebeurt en oog hebben voor het creatieve taalgebruik dat daar circuleert.'

Een genuanceerder gesprek

Dera stelt bovendien dat jongeren onderschatten hoeveel van hun generatiegenoten lezen. 'Vooral onder jongens wordt weinig over boeken gesproken. Sommige leerlingen vertellen vanwege allerlei sociale groepsnormen zelfs liever niet dat ze de boeken op hun leeslijst daadwerkelijk hebben gelezen.'

Het beeld dat de gemiddelde jongere simpelweg een hekel heeft aan boeken, wil Dera uit de wereld helpen. Het voortdurend herhalen van dat negatieve beeld kan volgens hem zelfs averechts werken, bijvoorbeeld bij het werven van nieuwe taaldocenten. 'Ik hoop dat er een genuanceerder gesprek op gang komt, waarin we meer recht doen aan de variëteit onder jongeren en hun perspectieven. En dat we erkennen dat er dus ook verschillende jongeren zijn die wél graag willen lezen, ook of misschien juist nu.'

Winnen

Benieuwd naar het boek '[De Spagaat: Jonge lezers in tijden van ontleding](#)'? Goed nieuws! Radboud Recharge verloot twee boeken onder haar lezers. Wil jij kans maken? Stuur dan voor 18 september 2026 een mail naar recharge@ru.nl onder vermelding van 'boek Jeroen Dera'.

<https://www.ru.nl/onderzoek/onderzoeksnieuws/waarom-het-beeld-van-ontleding-onder-jongeren-niet-volledig-klopt>